

Проведення масових заходів в історичному середовищі, а також популярність історично-музичних фестивалів середньовічної культури, фольклорних свят, днів міста та інших театральновидовищних, а також спортивних заходів сприяє популяризації архітектурної спадщини та забезпечує її повноцінне життя.

1. Дживелегов А., и Бояджиев Г. *История западноевропейского театра от возникновения до 1789 года.* – М.: Искусство, 1941. 2. *Панорама Средневековья. Энциклопедия средневекового искусства / Под ред. Р. Бартлетта.* – М.: ЗАО “Интербук-бизнес”, 2002. – 336 с. 3. *Пам’ятки архітектури та містобудування України: Довід. Держ. реєстру нац. культ. надбання / В.В. Вечерський, О.М. Годованюк, Є.В. Тиманович та ін.; За ред. А.П. Мардера та В.В. Вечерського.* – К.: Техніка, 2000. – С. 69–75, 85–86, 268–269, 311–327. 3. *Проскураков В.І. Архітектура українського театру. Простір і дія.* Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2001. – 563 с. 4. *Слейтер С. Геральдика. Иллюстрированная энциклопедия.* – 2-е изд. / Пер. И. Жилинской. – М.: Изд-во Эксмо, 2006. – 264 с. 5. *Турчиняк Ю.Є. Стиллові особливості замкових комплексів Східної Галичини XVII–XVIII ст. // Проблеми теорії и історії архітектури України: Сб. науч. тр. – Одесса., 2003. – № 4. – С. 17–20.* 6. *Ključina Petr Zbroj a zbraně Tvořpa 6/ – 17/ století. Paseka Praha-Litomyšl.* – 2004. – 677 s. 7. *Textiles and Clothing c. 1150 – c. 1450. Elisabeth Crowfoot, Frances Pritchard. Kay Staniland. The Boydell Press, Woodbridge. 2002.*

УДК 711

А. Крушко

Сільськогосподарська Академія у Щеціні,
кафедра ландшафтної архітектури

ДОСВІД ТА МЕТОДИКА ПРОЕКТУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ ШКІЛ У НАПРЯМКУ АНГЛІЙСЬКОЇ ПРОГРАМИ “LEARNING THROUGH LANDSCAPES” – НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ЛАНДШАФТ

© Крушко А., 2008

Стаття написана на основі власних досліджень та спостережень авторки, проведених в Англії, а також порівняльного аналізу англійських та інших закордонних публікацій, присвячених опрацюванню програми створення насиченого різноманітного простору на пришкольніх територіях, метою якого є інтенсифікація інтелектуального розвитку дітей та психологічна гармонізація розвитку.

Стаття написана на основі власних досліджень та спостережень авторки, проведених в Англії, а також порівняльного аналізу англійських та інших закордонних публікацій, присвячених опрацюванню програми створення насиченого різноманітного простору на пришкольніх територіях, метою якого є інтенсифікація інтелектуального розвитку дітей та психологічна гармонізація розвитку.

Постановка проблеми

Ландшафт є інтегральною і невід’ємною частиною кожного проектного закладення – як архітектурного, так і урбаністичного – значно впливає на якість життя. Також ландшафт є елементом, який формує суспільство. Отже, вага ландшафту навколо школи як середовища, у якому проходить значна частина життя школяра, є незмірно істотною. Шкільне середовище як приклад антропогенного ландшафту повинно бути гармонійно закомпонованим і пристосованим до потреб споживача.

Аналіз останніх досліджень

У багатьох країнах, передусім у Великобританії та Канаді, з'ясовано, що правильно та цікаво закомпоноване шкільне середовище позитивно впливає на інтелектуальний розвиток та ефективність навчання дітей та підлітків. Доведено, що вміло запроєктоване шкільне довкілля саме стає надзвичайно цінним джерелом навчання.

У Великобританії протягом багатьох років поглиблюють дослідження у цьому напрямі. Під кінець 1980-х років група ентузіастів, яка хотіла покращити якість і едукативне використання шкільних територій, створила програму "Learning Through Landscapes" (*навчання через ландшафт*). Після кількох років діяльності групи створено загальнодержавну організацію. Досліджено велику групу існуючих шкіл Англії – як великих, так і найменших за кількістю учнів – найбільшою мірою зосереджуючись на аналізі територій навколо початкових та середніх шкіл [1].

Провідною ідеєю програми "Learning Through Landscapes" є підтримка шкіл та їх проєктів у такий спосіб, щоб школи могли ефективно використовувати пришкільні території як для навчання, так і для ігор. Шкільне довкілля повинно забезпечити дітям безпечне, диференційоване середовище, у якому діти були б у стані розвивати свої зацікавлення, поглиблювати знання, а також мати можливість та умови для ігор та спорту. На думку теоретиків цієї організації, пришкільний ландшафт виконує вітальну роль у розвитку та навчанні кожної дитини [2] і [3<http://www.ltl.org.uk/text-only/about-us.htm>].

Роль ігор і фізичних вправ на відкритому повітрі біля шкіл загальноновизнана, тому вони запроваджені до шкільних програм більшості країн. Проте використання шкільного довкілля для освіти у європейських країнах, як і у Польщі, є явищем малопоширеним. Пришкільні території загалом планують з думкою про фізичний розвиток дітей, але діти потребують ще правильного емоційного розвитку, гармонійного відображення реальності, рівноваги та формування своєї індивідуальності. Правильно запроєктовані простори надають великий спектр можливостей різнорідних занять, таким чином гальмуючи агресію та асоціальну поведінку у дитячому середовищі [4]. Дослідження 700 англійських шкіл у 2003 р. показали, що за підтримки організації "Learning Through Landscapes" шкільне довкілля було значно покращене, що принесло також велику суспільну користь: у 73 % досліджуваних шкіл покращилась поведінка учнів; у 64% школах спостережено зменшення насилля та агресії, у 65 % – покращання результатів у навчанні, у 84 % – покращання соціальних контактів [3].

Мета статті – показати сутність методу проєктування "навчання через ландшафт" та можливості запровадження його у Східній Європі.

Виклад основного матеріалу.

Характеристика ландшафту довкілля англійських шкіл (на основі вибраних прикладів)

Діти в Англії розпочинають навчання у віці 5 років, у віці 11 років у більшості закінчують початкову школу та переходять до середньої. Часто початкові школи зводять суміжно із школами середніми або із дитячими садками – Children Centres / Nurseries. Пришкільні території є запроєктовані так, щоб функціонально відповідати різним віковим групам, їхнім різним фізичним, суспільним та освітнім потребам.

Окрім вищезгаданої мети, організація Learnig Through Landscape намагається покращити екологічні і естетичні якості пришкільного ландшафту. У дослідженнях і вказівках зосереджено увагу також на суті правильно запроєктованих шкільних територій, призначених для ігор. Зауважено, що для багатьох дітей шкільне подвір'я є єдиним місцем для розваги та ігор. Тому території для креативного ігрового проведення дозвілля повинні існувати у кожній школі, що надзвичайно істотно впливає на емоційний та фізичний стан дітей [5].

Характерною рисою англійських шкіл є поділ території на окремі простори, різні за функціональним та віковим призначенням. Незважаючи на те, що проєкти ревалоризованих чи нових англійських шкіл мають індивідуальні риси, у них можна помітити багато спільних рис, які

формують пришкольний ландшафт. Це стосується як компонування різних цікавих елементів, так і формування території креативно та цікаво (рис. 1).

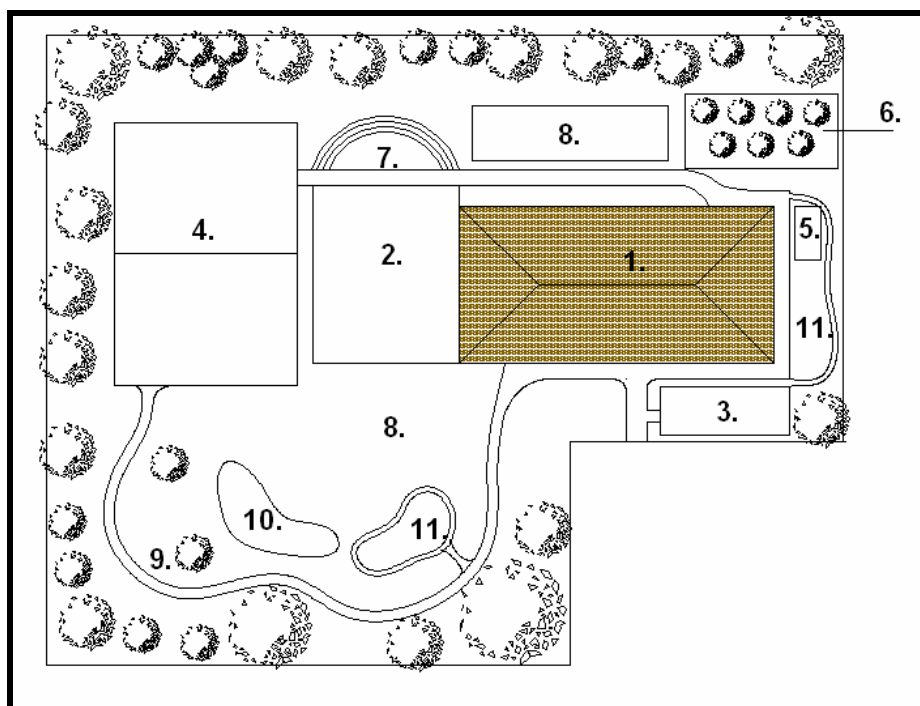

Рис. 1. Схема типового укладу просторів та елементів, які творять ландшафт пришкольної території. Виконано автором на основі аналізу кількох початкових шкіл в Англії, а також враховуючи рекомендації публікації

“Using school grounds as an educational resource” і “School Ground Greening a policy and planning guidebook”:

1 – будинок школи; 2 – територія для зборів школярів (може бути використана для ігор);

3 – паркінг; 4 – майданчики для спортивних занять; 5 – город; 6 – сад; 7 – амфітеатр, призначений для занять на відкритому повітрі; 8 – неформальний простір для ігор; 9 – колекція лісової рослинності;

10 – квітучий луг (відтворений як натуральний); 11 – ставок із водною рослинністю

Поділ пришкольного ландшафту на функціональні простори

1. Простори “освітні”, які дають змогу проводити на відкритому повітрі навчальні заняття, лекції, театральні вистави. До таких об’єктів належать: амфітеатри (рис. 2); поляни; альтани з дахами; місця для встановлення стаціонарних або переносних сидінь (лави, пні дерев, колоди тощо).

Рис. 2. Амфітеатр, вкритий травником, у початковій школі Weeting Primary School, Англія.

За: <http://schools.norfolk.gov.uk/myportal/index.cfm?s=1&m=1660&p=1354,page&id=901>

2. Простори дослідно-дидактичні об'єднують елементи натурального середовища, які є джерелом досліджень та спостереження [5]. Для цього створюються спеціальні мікросистеми, які є прекрасним джерелом навчання та екологічного виховання як: став із водною рослинністю (рис. 3); колекції лісової рослинності; квітучі луки; заплавні луки; сади; городи (рис. 4); оранжереї; квітники; аптечні городи; городи тематичні; зелені дахи.

*Рис. 3. Став із водною рослинністю, початкова школа Broadfor, Англія.
За: <http://www.broadford-school-wildlife-garden.co.uk/>*

*Рис. 4. Город початкової школи Broadfor, Англія. Видно зацікавлення та внесок учнів у його створення.
За: <http://www.broadford-school-wildlife-garden.co.uk/vegetable.html>*

3. Простори рекреаційно-спортивні є основними об'єктами, властивими для всіх шкіл, виконані за європейськими стандартами, із штучною чи трав'янистою поверхнею: футбольні поля; тенісні корти; волейбольні та баскетбольні майданчики тощо.

4. Простори для групових та індивідуальних ігор зазвичай запроектовані небанально, різняться у досліджуваних школах. Переважно це: простори із стаціонарним обладнанням (гойдалки, сходи-стілки тощо); траси пригод; сади скульптур; означення поверхні.

5. Простори для відпочинку та рефлексій: альтанки з дахом; перголи; майданчики із сидіннями; тематичні городи (рис. 5).

Рис. 5. Тематичний город, Alderman Jackson School, Kings Lynn, Англія.

За: <http://schools.norfolk.gov.uk/myportal/index.cfm?s=1&m=1660&p=1354,page&id=902>

Важливим елементом, який успішно довершує естетичну та екологічну ландшафту композицію пришкольніх ділянок, є рослинність, яка має бути біорізномірною і поділяється на дві групи: рослинність місцева та більш декоративна. Проектанти також не забувають підкреслити рельєф ділянки, утворюючи різні рівні, штучні гори та заглиблення.

Треба підкреслити, що успіх такого типу утворів залежить від тісної співпраці шкільної влади із проектантом. Окрім того, постійно проводиться моніторинг думки користувачів – як школярів, так і вчителів. Тут, в Англії, поради та міркування дітей є найважливішими. З увагою вислуховуються також судження локальних мешканців, оскільки пришкольні території у позакласний час часто служать їм для відпочинку [6]. Після реалізації проектів (новозбудованих чи ревалоризованих шкіл) уважно аналізуються всі загрози, часто для окремих просторів шукають альтернативні рішення. Передбачено, що пришкольною територією можуть користуватись фізично неповносправні особи.

Висновки

Правильно запроєктована школа із довкіллям уможлиблює не лише здобуття знань, але й також допомагає розвинути їх зацікавлення та індивідуальні таланти. Школа повинна забезпечити приязні, безпечні і корисні для здоров'я умови навчання, рівно ж і як можливість правильного урівноваженого, гармонійного розвитку [7]. Роль ландшафтного архітектора може бути при цьому значною. Варто цей досвід поширити на інші європейські країни, де вбоге оточення шкіл травмує дітей. Хоча фінансові можливості постсоціалістичних країн є дуже обмеженими, існують певні рішення, які варто запровадити:

- проектуючи пришкольне довкілля, треба пам'ятати про фундаментальні потреби дітей в іграх, як і у сприйнятті нового та навчання;
- ефективне використання існуючих умов – рельєфу, геологічних умов, кліматичних умов надасть індивідуальності проекту;
- варто запроєктувати кілька навчальних просторів як тематичний город чи сад, став, квітучу луку, що не вимагає великих коштів;

- створити місця під дахом для відкритих лекцій;
- модернізувати пришкольні території також із думкою про навколишніх мешканців;
- проектуючи малі форми, вживати натуральні місцеві матеріали;
- пам'ятати про безпеку наймолодших та доступність для осіб фізично неповносправних.

1. Kirsty Y. *Using school grounds as an educational resource*. – London: Learning through Landscapes Trust, 1990. 2. <http://www.ltl.org.uk>. 3. <http://www.ltl.org.uk/text-only/about-us.htm>). 4. Lindsay L., Collyer C. (project concept). *Small Wonders: Designing Vibrant, Natural Landscapes for Early Childhood (Learning Grounds Tool Shed Series)*. – Kanada: Evergreen, 2004. 5. Adams Eileen. *Learnig Trough Landscapes a report on the use, design, management and development of school grounds.*- Winchester: Learnig Through Landscapes Trust, 1990. 6. Billimore Brian, Brooke John, Booth Rupert, Funnel Keith. *The Outdoor Classroom Educational use, Landscape Design & management of school grounds. Building bulletin 71, 1999.* – London: The Stationery Office. 7. Barrs Rob, (Holland Barrs Planning Group Inc.) Erik Lees, E. Lees and Associates Consulting Ltd., Denise Philippe. *School Ground Greening A policy and planning guidebook*. – Kanada: Evergreen, 2002.

Переклад з польської та наукова редакція – Г.П. Петришин.

УДК 711

В.П. Мироненко, Ю.І. Харланова
Харківський державний технічний
університет будівництва та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ СЛІПИХ ДІТЕЙ

© Мироненко В.П., Харланова Ю.І., 2008

Розглянуто проблему формування архітектурного середовища для сліпих дітей та дітей з ослабленим зором. Запропоновано розробити спеціалізоване середовище й приділити більшу увагу цим дітям.

The problem of formation architectural environment for blind and visually impaired children is considered in this clause. It is offered to develop specialized environment and to give considerable attention to these children.

Постановка проблеми

Незважаючи на те, що в останні роки проблема створення сприятливого житлового середовища для дітей-інвалідів ставала предметом детальних досліджень у різних галузях науки та практики, проблема адаптації сліпих дітей та дітей із слабким зором мало цікавить громадськість. Ця проблема соціологічного характеру змушує замислитися про ставлення суспільства до цієї групи дітей, які в результаті своєчасної виховної роботи можуть стати повносправними людьми.

Обраний напрямок дослідження пов'язаний із пріоритетною тематикою наукових розробок кафедри дизайну архітектурного середовища ХДТУБА.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Перші спроби дати тлумачення психічної діяльності сліпих належать французькому енциклопедистові Д. Дідро. Початок систематичного навчання сліпих став поштовхом до виникнення тифлопедагогіки й одночасно став об'єктивною передумовою становлення тифлопсихології.